

Español en tu trabajo

Agata Rodak

Program nauczania do języka hiszpańskiego dla III etapu edukacyjnego (szkoła branżowa i II stopnia)

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc, Renata Rychlicka
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści

WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I	
Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające zasady konstruktywizmu, zindywidualizowane podejście do nauczania oraz zgodne z założeniami edukacji włączającej)	5
ROZDZIAŁ II	
Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową	7
ROZDZIAŁ III	
Treści nauczania	10
ROZDZIAŁ IV	
Warunki i sposób realizacji kształcenia z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej	14
ROZDZIAŁ V	
Procedury osiągnięcia celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)	18
ROZDZIAŁ VI	
Ocenianie osiągnięć uczniów	25
ROZDZIAŁ VII	
Ewaluacja programu	28
BIBLIOGRAFIA	29

WSTĘP

Program został przygotowany dla szkół branżowych I i II stopnia, opracowany zgodnie z wymaganiami podstawy programowej oraz aktualnymi dokumentami prawnymi (Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Dz. U. 2021, poz. 1082 z późn. zm., Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. 2020, poz. 1327 z późn. zm., Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz. U. 2018, poz. 467, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, Dz. U. 2019, poz. 373, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz. U. 2019, poz. 639). Czas realizacji programu odpowiada ramowym planom nauczania w szkole branżowej I i II stopnia. Określają one zróżnicowanie w zakresie: liczby godzin przeznaczonych na język hiszpański w tygodniu, trybu wprowadzania języka i oczekiwanego poziomu biegłości językowej według skali Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) z 2003 roku. Elementy te uwarunkowane są także zakresem realizowanej podstawy programowej: poziom IV.0 i poziom IV.1 – w szkole branżowej I stopnia, III.BS2.1, III.BS2.2, III.BS2.0 – w szkole branżowej II stopnia. Omówione one zostaną w rozdziale trzecim.

Program skierowany jest zarówno do nauczycieli rozpoczynających współpracę ze szkołami branżowymi, jak i do tych mających doświadczenie w pracy w tym typie szkół. Stanowi przeniesienie prawnych i proceduralnych zobowiązań nauczyciela na praktykę jego pracy. Może stać się inspiracją i źródłem ciekawych rozwiązań.

Rozdział I zawiera ogólną charakterystykę programu, przedstawia założenia teoretyczne i dydaktyczne. W rozdziale II ujęte zostały cele kształcenia. Kolejny rozdział przedstawia treści nauczania. Rozdział IV dotyczy warunków i sposobów realizacji kształcenia (z uwzględnieniem edukacji włączającej). Procedury osiągania celów wychowania i kształcenia przedstawione zostały w rozdziale V. Temat oceniania i ewaluacji poruszony został zaś w dwóch ostatnich rozdziałach.

Publikacja przedstawia w logiczny i spójny sposób cały proces kształcenia i wychowywania. Składa się z przejścia od założeń teoretycznych przez wybór odpowiednich form i metod pracy do wprowadzenia treści oraz ich oceniania.

We współczesnym świecie znajomość języka hiszpańskiego jest dużym atrybutem na rynku pracy. *Español en tu trabajo* przeznaczony jest dla szkół branżowych. Przygotowują one uczniów do realizacji określonych zawodów, w których rozwijać mogą się nie tylko dzięki wiedzy branżowej, ale także dzięki znajomości języków obcych.

ROZDZIAŁ I

Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające zasady konstruktywizmu, zindywidualizowane podejście do nauczania oraz zgodne z założeniami edukacji włączającej)

Program *Español en tu trabajo* oparty został na kilku założeniach teoretycznych i dydaktycznych. Są to:

- podejście holistyczne,
- interdyscyplinarność,
- konstruktywizm,
- edukacja włączająca,
- indywidualizacja procesu nauczania,
- podejście komunikacyjne i międzykulturowe,
- uwzględnienie kompetencji kluczowych,
- uczenie się we współpracy.

Podejście holistyczne. Program przyjmuje to podejście, zgodnie z nim lekcje hiszpańskiego angażują całościowo ucznia, w tym jego umysł, ciało i ducha. Nauczyciel zwraca uwagę na uczenie się przez doświadczenie, relacje międzyludzkie i szacunek do nauki. John Dewey w pracy *Moje pedagogiczne credo* (Dewey 2005) wskazuje na wagę podkreślania związku nauczanych przedmiotów ze sobą i życiem społecznym.

W holistycznym podejściu do edukacji duże znaczenie ma wykazywanie powiązań między przyswajanymi informacjami. Poznawanie języka hiszpańskiego jest wprost połączone z przybliżaniem historii i kultury krajów hiszpańskojęzycznych. Dla uczniów szkół branżowych bardzo ważne jest powiązanie nauki języka z jego praktyczną przydatnością w przyszłym zawodzie. W podejściu holistycznym nauczyciel traktuje ucznia jako całość – w zakresie jego zainteresowań, możliwości, potrzeb, talentów i słabości. Także poznawanie języka hiszpańskiego jest pojmowane jako zagłębianie się w całość zagadnień, tematów i zdobyczy współczesnego świata.

Interdyscyplinarność. Program podkreśla jej ogromne znaczenie w szkołach branżowych. Wielokierunkowy charakter omawianych treści rozwija uczniów i rozbudza ich ciekawość. *Español en tu trabajo* zakłada wykorzystywanie metody projektów do realizacji interdyscyplinarnego podejścia do kształcenia. Specyfika nauczania w szkołach branżowych wiąże się z koniecznością uwzględnienia podczas lekcji języka tematyki zawodowej. To fascynujące doświadczenie nie tylko dla uczniów, ale i dla samego nauczyciela.

Konstruktywizm. *Español en tu trabajo* przyjmuje także założenia konstruktywizmu, podkreśla znaczenie aktywności ucznia. Nauczyciel nie jest osobą przekazującą wiedzę, a jedynie inspirującą i wskazującą drogę do jej zdobycia. Niezbędnym elementem jest aktywność ucznia. Prowadzi ona zarówno do popełniania błędów, jak i do ich poprawiania. Bartosz Atroszko (Atroszko 2018) zauważa, że konstruktywizm przyjmuje, iż wiedza nie może być rozumiana jako produkt. Jest ona samodzielnie wytwarzana przez osobę poznającą, czyli ucznia.

Edukacja włączająca. Indywidualizacja procesu nauczania. Kolejne dwie przyjęte koncepcje program traktuje jako powiązane ze sobą. Dzięki indywidualizacji nauczyciel uwzględnia potrzeby i możliwości wszystkich uczniów. Włącza ich przez to aktywnie w proces kształcenia. Dotyczy to uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE), jak i szczególnie zaangażowanych oraz zdolnych.

Podejście komunikacyjne i międzykulturowe. To podejście, prezentowane w programie, kładzie nacisk na komunikację w języku hiszpańskim. Interakcja staje się nie tylko środkiem, ale i celem uczenia się. Kładzie się, za Davidem Nunanem (Nunan 1989), nacisk na uczenie się komunikacji poprzez interakcję w języku docelowym. W programie zwraca się uwagę na nauczenie umiejętności komunikowania się, niezależnie od popełnianych błędów. Chodzi o wykształcenie w uczniach zdolności do tworzenia wypowiedzi oraz podnoszenia w ten sposób motywacji do dalszej nauki. Podejście to powiązane jest z ujęciem międzykulturowym. Komunikacja jest możliwa tylko z uwzględnieniem świadomości różnic kulturowych.

Kompetencje kluczowe. Powyższe założenia uwzględniają rozwijanie kompetencji kluczowych. Stanowią one powiązanie wiedzy, umiejętności i postaw. Osiem kompetencji kluczowych to:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie,
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Español en tu trabajo zakłada rozwój wszystkich kompetencji kluczowych. Ze względu na specyfikę szkół branżowych, największy nacisk kładzie na kompetencje osobiste i w zakresie przedsiębiorczości. Takie szkoły przygotowują uczniów do wejścia na rynek pracy. Powinny rozwijać umiejętności pozwalające na zdobycie interesującej pracy oraz realizowanie się w niej.

Zgodnie z podstawą programową dla szkół branżowych w procesie kształcenia ogólnego, branżowa szkoła I stopnia kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu oraz społecznemu. Wymienić można: uczciwość, wiarygodność, wytrwałość, odpowiedzialność, poczucie własnej wartości, szacunek do innych, kulturę osobistą, ciekawość poznawczą, kreatywność, przedsiębiorczość, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. W rozwoju społecznym ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji.

Uczenie się we współpracy. Prowadzenie lekcji hiszpańskiego w szkole branżowej wymaga uwzględnienia przygotowania uczniów do realizacji zawodu i znalezienia miejsca na rynku pracy. Z tego powodu program traktuje uczenie się we współpracy jako jedno z niezbędnych założeń. Różne formy prac, np. w parach czy w grupie, wpływają na kształtowanie umiejętności miękkich, niezbędnych w zawodowym życiu.

ROZDZIAŁ II

Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową

Szkoła branżowa I stopnia. *Español en tu trabajo*, zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły branżowej I stopnia (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356), przyjmuje, że celem edukacji jest przygotowanie uczniów do uzyskania kwalifikacji zawodowych oraz do pracy i życia w warunkach współczesnego świata. Kształcenie ogólne w branżowej szkole I stopnia otwiera proces uczenia się przez całe życie. Poza kształceniem zawodowym, szkoła ma za zadanie wyposażyć uczniów w odpowiedni zasób wiedzy ogólnej, która stanowi fundament wykształcenia, umożliwiając zdobycie podczas dalszej nauki zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych oraz umożliwiając kontynuację kształcenia w branżowej szkole II stopnia.

Celem kształcenia ogólnego w branżowej szkole I stopnia jest:

- przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk;
- zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Ważnym celem działalności branżowej szkoły I stopnia jest skuteczne nauczanie języków obcych. Bardzo istotne jest dostosowanie zajęć do poziomu przygotowania ucznia, które uzyskał na wcześniejszych etapach edukacyjnych. Zajęcia z języka obcego nowożytnego w branżowej szkole I stopnia mogą być realizowane na dwóch poziomach:

- poziom IV.0 – dla początkujących;
- poziom IV.1 – dla kontynuujących naukę.

Wymagania ogólne. Niniejszy program ujmuje wymagania ogólne w podstawie programowej dla poziomu IV.0 – dla początkujących w kilku zakresach.

I. Znajomość środków językowych. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi. Uczeń rozumie bardzo proste i krótkie wypowiedzi ustne, artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka, a także krótkie i proste wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w prostej rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi. Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych. Poziom IV.I dla kontynuujących naukę uwzględnia takie same wymagania ogólne, rozwijając je.

Typologia celów nauczania. Program przyjmuje typologię celów nauczania Benjamina Blooma. Klasyfikacja ta dzieli cele według następujących stref:

- poznawcza, kognitywna (wiedza i umiejętności intelektualne),
- afektywna (uczucia, motywacja, empatia, wartości i postawy),
- psychomotoryczna (zmiany i rozwój określonych zachowań, które wymagają koordynacji umysłowej i fizycznej).

Bloom usystematyzował umiejętności uczącego się w sześć podstawowych kategorii:

- wiedza,
- zrozumienie,
- zastosowanie,
- analiza,
- synteza,
- ocena.

Program przejmuje również taksonomię celów Bolesława Niemierki. Dotyczy ona podziału celów na cztery poziomy.

I. Wiadomości.

A. Zapamiętanie wiadomości dotyczy znajomości słów, wyrażeń i zasad gramatycznych.

B. Zrozumienie wiadomości odnosi się do umiejętności przekształcenia ich. Może to być np. uzupełnienie tekstu podanymi wyrażeniami.

II. Umiejętności.

C. Stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych oznacza posługiwanie się podanymi wyrażeniami i konstrukcjami gramatycznymi według wskazanych zasad. Może to być np. wykorzystywanie konstrukcji „ir+a+bezokolicznik” do opowiadania o swoich planach.

D. Stosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych oznacza analizę nowych zjawisk i rozwiązywanie sytuacji problemowych na podstawie poznanego słownictwa i konstrukcji gramatycznych. Podczas lekcji w szkole branżowej można poprosić uczniów np. o przeprowadzenie rozmowy z klientem w sprawie reklamacji.

Program przyjmuje za cele kształcenia zdobycie wiedzy, zrozumienie treści i umiejętność zastosowania ich w komunikacji. Podkreśla wagę motywowania i angażowania w naukę hiszpańskiego. Zwraca się uwagę również na koordynację umysłowo-fizyczną. Nauczyciel powinien dbać o rozwój każdej z trzech stref, traktować je jako całość.

Szkoła branżowa II stopnia. Po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia, uczeń może kontynuować kształcenie w branżowej szkole II stopnia – w zawodach na poziomie

technika, które powiązane są z zawodem nauczonym w branżowej szkole I stopnia. Celem edukacji w branżowej szkole II stopnia jest uzyskanie przez ucznia kwalifikacji zawodowych. Podstawa programowa dla takich szkół uwzględnia trzy warianty – opisane niżej.

- **Wariant III.BS2.1.** Język obcy nowożytny nauczany w branżowej szkole II stopnia (kontynuacja języka obcego nowożytnego nauczanego w branżowej szkole I stopnia, który wcześniej był nauczany jako pierwszy w szkole podstawowej).
- **Wariant III.BS2.2.** Język obcy nowożytny nauczany w branżowej szkole II stopnia (kontynuacja języka obcego nowożytnego nauczanego w branżowej szkole I stopnia, który wcześniej był nauczany jako drugi w szkole podstawowej).
- **Wariant III.BS2.0.** Język obcy nowożytny nauczany w branżowej szkole II stopnia (kontynuacja języka obcego nowożytnego nauczanego w branżowej szkole I stopnia, którego naukę uczeń rozpoczął od początku w I klasie szkoły branżowej I stopnia).

Warianty przedstawiają te same zakresy wymagań ogólnych, co w szkole I stopnia, je modyfikując je – zależnie od zaawansowania.

ROZDZIAŁ III

Treści nauczania

Cele kształcenia są realizowane przez treści nauczania, które wskazane są w podstawie programowej.

Przedmiotowe treści nauczania zgodne z podstawą programową dla szkół branżowych I stopnia (poziom początkujący) obejmują następujące tematy:

- Człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, problemy etyczne).
- Dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenie, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania).
- Szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne, system oświaty).
- Praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy).
- Życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty oraz problemy).
- Żywnienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety).
- Zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia).
- Podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki).
- Kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media).
- Sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy).
- Zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia).
- Nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne).
- Świat przyrody (np. klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna).
- Państwo i społeczeństwo (np. struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość, polityka społeczna, gospodarka).
- Elementy wiedzy o krajach z obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur.

Uczeń rozumie i tworzy proste wypowiedzi pisemne oraz ustne.

Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne i ustne, reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach:

- nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);

- rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę;
- stosuje formy grzecznościowe;
- uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia;
- prowadzi proste negocjacje – w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru);
- proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;
- prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
- wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych;
- wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie);
- prosi o radę i udziela rady;
- wyraża prośby i podziękowania, zgodę lub odmowę wykonania prośby;
- wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny;
- prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.

Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny) w typowych sytuacjach:

- nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);
- uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia;
- prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu);
- proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;
- prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
- wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia;
- wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie);
- prosi o radę i udziela rady;
- wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby;
- wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.

Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie:

- przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych;
- przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym;
- stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznanne słowa i zwroty) oraz proste strategie kompensacyjne (np. zastąpienie innym wyrazem, opis) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.

Poziom IV.1 dla kontynuujących naukę uwzględnia podobne treści w sposób bardziej rozbudowany.

W podstawie programowej szkoły branżowej II stopnia uwzględniono elementy wiedzy o bezpieczeństwie i higienie pracy, a także o podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej. Jest to zakres tematyczny związany z efektami kształcenia, określonymi w podstawie programowej kształcenia w zawodach.

Pozajęzykowe treści nauczania – w obszarze treści nauczania publikacja, zgodnie z podstawą programową, opisuje też elementy pozajęzykowe. Zostały uwzględnione zarówno dla szkół branżowych I stopnia, jak i II stopnia.

Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem hiszpańskim. Kształtuje w ten sposób umiejętność odkrywania reguł, wykorzystywania własnych strategii zapamiętywania, tworzenia notatek, poprawiania swoich błędów. Uczeń współdziała w grupie – w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych. W ten sposób rozwija umiejętności miękkie.

Español en tu trabajo wskazuje też na kształtowanie świadomości kulturowej, dzięki poznawaniu historii krajów hiszpańskojęzycznych i tradycji. Uczeń powinien korzystać ze źródeł informacji w języku obcym, również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Treści branżowe. Program, uwzględniając specyfikę nauczania języka hiszpańskiego w szkołach branżowych, proponuje uzupełnienie treści przedstawionych w podstawie programowej o treści związane z konkretnymi zawodami. Powinny one dotyczyć tematów związanych z językiem biznesowym, gdyż dotyczy on wszystkich branż. Proponowane elementy to:

- prowadzenie rozmowy kwalifikacyjnej,
- tworzenie swojego CV,
- rozmowa z klientem,
- składanie reklamacji,
- zamawianie towarów,
- ustalanie transportu towarów,
- rodzaje umów z pracodawcą.

Warto też pomyśleć o wprowadzeniu podstawowego słownictwa technicznego z zakresu danej branży. Można w tym celu poprosić samych uczniów o przygotowanie słowniczka bazowych terminów czy też przygotowanie prezentacji dotyczącej danego zawodu.

Układ blokowy. *Español en tu trabajo* przyjmuje wskazane treści przedmiotowe w autorskim układzie blokowym. Oznacza to, że ich realizacja odbywa się w ustalonej kolejności.

Blok 1.

- Człowiek.
- Wiedza o krajach hiszpańskojęzycznych.
- Praca.
- Nauka i technika.
- Szkoła.

Blok 2.

- Życie rodzinne i towarzyskie.
- Żywnienie.
- Zakupy i usługi.
- Podróżowanie i turystyka.

Blok 3.

- Sport.
- Zdrowie.
- Świat przyrody.

Blok 4.

- Kultura.
- Państwo i społeczeństwo.

W pierwszym bloku ujęto niezbędne treści związane z mówieniem o sobie i przedstawianiem się, połączono je z tematem świadomości różnic językowych między różnymi krajami hiszpańskojęzycznymi. Uczniowie szkół branżowych są przygotowani do wykonywania wybranego zawodu. Z tego powodu już w pierwszym bloku pojawił się temat pracy, nauki i techniki. Dołączono również zagadnienia związane ze szkołą, ze względu na powiązanie tego tematu z przygotowaniem do pracy.

Drugi blok dotyczy tematów związanych z codziennym życiem i tworzeniem dialogów. Dołączono zagadnienia turystyki (z powodu powiązania struktur leksykalno-gramatycznych używanych w sklepie z realizowaniem różnych usług podróży).

Trzeci blok dotyczy zainteresowań, sportów i zdrowia, gdyż poradnik traktuje je jako powiązane ze sobą. Temat przyrody uwzględniony w tym bloku można też połączyć w turystyką w bloku drugim.

Ostatni blok odnosi się do zagadnień związanych z kulturą, państwem i społeczeństwem. W szkole branżowej II stopnia należy dołączyć tutaj temat wiedzy o bezpieczeństwie i higienie pracy, a także o podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej.

Treści przedstawiane w blokach powinny być ciągle wiązane z kształtowaniem umiejętności pozajęzykowych. Podobnie treści branżowe – należy je uwzględniać w każdym z bloków oraz dostosowywać do potrzeb i możliwości uczniów.

Przedstawione powyżej treści powinny być realizowane spiralnie. W programie rozumiane jest to jako wielokrotne powracanie do tych samych zagadnień. Podział na bloki nie powinien być traktowany jako cztery zamknięte jednostki, ale jako jedna całość. Tylko takie holistyczne podejście pozwoli uczniom na zdobycie swobody komunikacji w języku hiszpańskim.

ROZDZIAŁ IV

Warunki i sposób realizacji kształcenia z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Español en tu trabajo wprowadza typologię warunków i sposobów realizacji kształcenia według następującego kryterium:

- zadania szkoły,
- działania nauczyciela,
- aktywność ucznia.

Zadania szkoły. Szkoła określa warunki i sposób realizacji kształcenia – zgodnie z podstawą programową. Dla szkoły branżowej I stopnia w kształceniu językowym ważne jest:

- zapewnienie przez szkołę zajęć z języka obcego nowożytnego, którego uczeń uczył się na wcześniejszym etapie edukacyjnym. Nauczyciele powinni właściwie określić i wykorzystać umiejętności uczniów, zdobyte na wcześniejszych etapach edukacyjnych;
- zapewnienie przez szkołę kształcenia uczniów w grupach o zbliżonym poziomie biegłości w zakresie języka obcego nowożytnego;
- prowadzenie zajęć z języka obcego nowożytnego w odpowiednio wyposażonej sali, z dostępem do słowników, pomocy wizualnych, odtwarzacza płyt CD/plików dźwiękowych, komputera ze stałym łączem internetowym, umożliwiającą przeprowadzanie ćwiczeń językowych w parach i grupach.

Uczniowie szkoły branżowej II stopnia obowiązkowo mają zajęcia z jednego języka nowożytnego. Podstawa programowa dla szkoły branżowej II stopnia uwzględnia podobny zakres uwarunkowań, które powinny być spełnione także w szkole branżowej I stopnia. Odpowiednio w punkcie pierwszym podkreślono konieczność zapewnienia przez szkołę zajęć z języka obcego nowożytnego, którego uczeń uczył się w szkole podstawowej oraz w branżowej szkole I stopnia.

Español en tu trabajo wskazuje konieczność spełnienia określonych warunków technicznych w odniesieniu do nauczania stacjonarnego oraz zdalnego. Lekcja hiszpańskiego prowadzona stacjonarnie wymaga odpowiednio przygotowanej sali. Powinna ona być na tyle duża, by uczniowie z łatwością mogli się przemieszczać, np. podczas prac w grupach czy odgrywania ról. Pomieszczenie powinno być dla uczniów atrakcyjne – dzięki wykorzystaniu materiałów edukacyjnych umieszczonych na ścianach. Sala musi być wyposażona w sprzęt umożliwiający wyraźny odsłuch materiałów audio. Najlepsze w tym względzie są sale do zajęć językowych zaopatrzone w zestawy słuchawkowe dla każdego ucznia. Bardzo korzystna jest też sytuacja, w której nauczyciel ma swoją salę, którą może dekorować mapami krajów hiszpańskojęzycznych czy plakatami dotyczącymi wydarzeń kulturalnych.

W przypadku nauczania zdalnego zaleca się posiadanie komputera z aktywnym mikrofonem i kamerą. Bardzo ważny jest dostęp do klawiatury, czat to miejsce to wpisywania poleceń, ćwiczeń oraz komentarzy.

Działania nauczyciela. Nauczyciel określa warunki i sposób realizacji kształcenia, odpowiadające wymaganiom określonym w podstawie programowej. Dla szkół branżowych I stopnia są one następujące:

- używanie języka obcego nowożytnego nie tylko jako treści swoistej dla przedmiotu nauczania, ale również jako języka komunikacji – podczas zajęć w różnych rodzajach interakcji, tj. zarówno nauczyciel – uczeń, jak i uczeń – uczeń;
- tworzenie i wykorzystywanie takich zadań językowych, które będą stanowiły ilustrację przydatności języka obcego nowożytnego do realizacji własnych celów komunikacyjnych, w tym związanych z zawodem, w którym się kształci uczeń; stwarzanie sytuacji edukacyjnych sprzyjających poznawaniu i rozwijaniu własnych zainteresowań oraz pasji. Wszystkie działania powinny docelowo służyć rozwijaniu świadomości znaczenia języków obcych nowożytnych w różnych dziedzinach życia społecznego, w tym w pracy, również w odniesieniu do ścieżki własnej kariery zawodowej;
- wykorzystywanie autentycznych materiałów źródłowych (zdjęć, filmów, nagrań, tekstów), w tym z użyciem narzędzi związanych z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, np. interaktywne tablice z oprogramowaniem, urządzenia mobilne;
- zachęcanie uczniów do samooceny własnej pracy i stosowania różnych technik służących uczeniu się. Nauczyciele powinni zachęcać do pracy własnej z wykorzystaniem filmów, zasobów internetu, książek (np. uproszczonych lektur), komunikatorów i mediów społecznościowych; w odpowiednim zakresie i stosownie do wieku uczniów, z uwzględnieniem specyfiki kształcenia w branżowej szkole I stopnia. Powinny być organizowane wydarzenia związane z językami obcymi nowożytnymi, np. konkursy, wystawy, seanse filmowe, spotkania czytelnicze, dni języków obcych, zajęcia teatralne, udział w programach europejskich typu eTwinning, umożliwiające kontakt z rodzimymi użytkownikami języka oraz innymi użytkownikami języka docelowego;
- wykorzystanie zajęć z języka obcego nowożytnego do rozwijania wrażliwości międzykulturowej oraz kształtowania postawy ciekawości, tolerancji i otwartości wobec innych kultur, niekoniecznie tylko tych związanych z językiem docelowym, np. przez zachęcanie do refleksji nad zjawiskami typowymi dla kultur innych niż własna, stosowanie odniesień do kultury, tradycji i historii kraju pochodzenia uczniów, a także tworzenie sytuacji komunikacyjnych umożliwiających rozwijanie umiejętności interkulturowych.

Podstawa programowa dla szkół branżowych II stopnia stawia podobne wymagania, dodatkowo kładąc też nacisk na konieczność systematycznego diagnozowania postępów.

Nauczyciel, planując proces dydaktyczny, musi uwzględnić uwarunkowania czasowe. Powinien podzielić materiał na części czterdziestopięciominutowe, które zawierają wprowadzenie, rozwinięcie i utrwalenie tematu. Części łączą się w jednostki tematyczne, te zaś w bloki. Nauczyciel cały czas pamięta o ujęciu spiralnym tematów oraz wielokrotnym powracaniu do treści już opracowanych.

Edukacja włączająca. Niniejszy program podkreśla, że nauczyciel kieruje się indywidualizacją. Oznacza to modyfikowanie metod pracy, środków dydaktycznych i oceniania wobec uczniów zdolnych i innych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zgodnie z art. 44c ust. 2 ustawy i § 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, Dz. U. 2019, poz. 373, nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

- posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym;
- posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia;
- posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, wskazującą potrzebę takiego dostosowania – na podstawie tej opinii;
- nieposiadającego ww. orzeczenia lub opinii, który jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów;
- posiadającego opinię lekarza o ograniczonych możliwościach wykonywania przez ucznia określonych ćwiczeń fizycznych na zajęciach wychowania fizycznego – na podstawie tej opinii.

Español en tu trabajo przyjmuje założenia edukacji włączającej, dotyczy ona dzieci:

- niestyszących,
- słabostyszących,
- niewidomych,
- słabowidzących,
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Dz. U. 2018, poz. 1485).

Edukacja włączająca rozumiana jest w niniejszym programie jako zwiększanie szans edukacyjnych wszystkich uczniów. Należy zapewnić im możliwość indywidualnego rozwoju potencjału. Nauczyciel wspiera uczniów w sposób dostosowany do ich różnicowanych potrzeb, uzdolnień i tempa rozwoju.

Edukacja włączająca w szkołach branżowych jest traktowana jako rozwijanie umiejętności zawodowych i społecznych uczniów. Podczas lekcji hiszpańskiego można to osiągnąć – dzięki wykorzystaniu koncepcji interdyscyplinarności. Wprowadzanie tematów związanych z przyszłym zawodem uczniów zwiększa zainteresowanie językiem oraz wspomaga pozycję w przyszłości na rynku pracy.

Nauczyciel kładzie również nacisk na kształtowanie umiejętności miękkich, w ten sposób wzmacnia poczucie własnej wartości uczniów z różnego rodzaju trudnościami. Rozwijanie tych umiejętności ćwiczone jest podczas wielokrotnych prac w parach i w grupach. Realizując treści przedmiotowe, nauczyciel kształtuje postawy i umiejętności uczniów niezbędne w życiu: rozwiązywanie konfliktów, tolerancja,

współpraca, zrozumienie, solidarność, przedstawianie swojego zdania i otwartość na potrzeby innych.

Aktywność ucznia. Program, analizując warunki realizacji kształcenia, zwraca uwagę na aktywność. Jest to być może zaskakujące spojrzenie, biorąc pod uwagę realizację warunków i sposobów kształcenia, za które odpowiada nauczyciel i szkoła. Sytuacja wygląda jednak inaczej podczas nauczania zdalnego. Uczeń jest zobowiązany uczęszczać do szkoły w czasie lekcji stacjonarnych. Trudniej zweryfikować obecność i zaangażowanie podczas lekcji online, a jest to zdecydowanie warunkiem niezbędnym do realizacji procesu kształcenia. Uczeń powinien systematycznie uczestniczyć w zajęciach. Podczas nauczania zdalnego zaleca się, aby uczeń miał komputer z aktywną kamerą i mikrofonem. Jeśli tak nie jest, może poprosić o wypożyczenie sprzętu ze szkoły. Nauczyciel musi monitorować obecność ucznia i jego pracę na lekcji. Pozostaje w tym celu w kontakcie z innymi pedagogami i rodzicami.

ROZDZIAŁ V

Procedury osiągnięcia celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)

Środki dydaktyczne. Nauczyciel języka hiszpańskiego w szkole branżowej korzysta ze wszystkich dostępnych środków dydaktycznych w procesie kształcenia, dostosowując je do potrzeb i możliwości uczniów.

Materiały samodzielnie przygotowane:

- karty pracy,
- gry planszowe,
- plansze z grafiką,
- fiszki,
- zalaminowane kartki z pytaniami (do losowania),
- własne zdjęcia,
- samodzielnie nagrane filmiki.

Materiały gotowe:

- teksty z dostępnych podręczników,
- materiały audio,
- materiały interaktywne z zasobów internetu,
- materiały audiowizualne z zasobów internetu,
- dostępne gry planszowe.

Język hiszpański wciąż nie jest tak bogaty w dostępne materiały, jak np. angielski. Jednak pojawiają się na rynku różne pomoce dydaktyczne, np. karty pytań i odpowiedzi (uczeń losuje kartę z pytaniem i musi przyporządkować odpowiedź). Można też zakupić gry planszowe lub domino z czasownikami – dotyczącymi codziennych czynności. Materiały urozmaicają proces dydaktyczny i zwiększają zaangażowanie uczniów.

Formy pracy – poradnik dzieli je na następujące:

- praca samodzielna,
- praca w parach,
- praca w grupie,
- praca z całą klasą.

Kształtowanie umiejętności samodzielnej pracy jest ważne dla każdego człowieka. Wymaga realizacji określonego planu, w ramach którego uczeń musi podjąć następujące aktywności:

- skoncentrowanie się na zadaniu,
- analiza polecenia,
- zaplanowanie realizacji,
- wykonanie i sprawdzenie poprawności.

Español en tu trabajo zwraca uwagę na ogromne znaczenie samooceny, którą traktuje jak element samodzielnej pracy.

Praca w parach to forma pracy, którą warto często wykorzystywać. Może ona dotyczyć na przykład:

- przeprowadzenia dialogu kierowanego,
- wspólnej pracy z tekstem i odpowiedzi na pytania do niego, uzupełniania luk, określania prawda czy fałsz,
- uzupełniania krzyżówki (każda osoba dostaje krzyżówkę, w której brakuje słów wpisanych w krzyżówce rozmówcy; zadaniem uczniów jest takie stworzenie definicji słów, by druga osoba mogła uzupełnić swoje luki).

Program wskazuje na zalety pracy w grupie. Można ją realizować zarówno na lekcji, jak i po niej. Ta forma kształtuje bardzo ważne umiejętności miękkie: przedstawianie swoich argumentów, ich obrona, podział pracy w grupie, współpraca i poprawianie własnych błędów. Te umiejętności są niezbędne dla uczniów szkół branżowych na rynku pracy i w życiu prywatnym.

Metody i techniki pracy – program korzysta z różnych procedur prowadzących do realizacji celów kształcenia które nauczyciel dostosowuje do potrzeb i możliwości uczniów. Wybór odpowiednich metod i technik wiąże się z przyjętymi w tym programie założeniami teoretycznymi. Uwzględnia również wiek i zainteresowania ucznia.

Español en tu trabajo, zgodnie z przyjętym podejściem holistycznym, traktuje lekcje hiszpańskiego jako element całościowego procesu nauczania. Zgodnie z podstawą programową dla szkoły branżowej I i II stopnia, kształcenie w zakresie języka obcego nowożytnego nie odbywa się w edukacyjnej próżni, powinno ono wspierać i być wspierane przez kształcenie w zakresie pozostałych przedmiotów oraz umiejętności ogólnych. Należy mieć świadomość, że wiele technik stosowanych podczas zajęć z języka obcego nowożytnego, np. planowanie i analizowanie zasobu środków i umiejętności językowych posiadanych i wymaganych do wykonania danego zadania językowego, twórcze wykorzystanie języka, traktowanie popełnionego błędu jako narzędzia rozwoju własnych umiejętności językowych, wykorzystywanie domysłu językowego w procesie rozumienia tekstu słuchanego i czytanego, odkrywanie wzorców i formułowanie reguł, sprzyja nie tylko rozwojowi umiejętności językowych, ale przyczynia się do rozwoju umiejętności rozumowania w ogóle.

Program proponuje wykorzystanie różnych metod. Największy nacisk położony jest na następujące:

- metoda komunikacyjna,
- metoda projektu,
- grupy eksperckie,
- metoda lekcji odwróconej,
- metoda reagowania całym ciałem,
- metoda dramy,
- metoda gramatyczno-tłumaczeniowa,
- efektywne nauczanie poprzez czytanie/słuchanie i opowiadanie/pisanie.

Program zaleca również częściowe wykorzystanie innych metod:

- podejście kognitywne – będące rozwinięciem metody gramatyczno-tłumaczeniowej (na podstawie przyswojonych reguł gramatycznych uczeń buduje samodzielne wypowiedzi),
- metoda bezpośrednia – oparta na nauce języka hiszpańskiego bez pomocy języka polskiego,

- metoda audiolingwalna – polegająca na wielokrotnym odtwarzaniu nagrań i powtarzaniu ich przez uczniów,
- technika całkowitego zanurzenia – polegająca na wykorzystywaniu języka hiszpańskiego w każdej życiowej sytuacji, ciągle,
- podejście kompleksowe do nauczania i uczenia się języków, wykorzystywanie znajomości innych języków obcych, rozwijanie wielojęzyczności.

Niniejszy program wskazuje również następujące techniki:

- praca z grafiką,
- praca z materiałami audiowizualnymi,
- praca z tekstami piosenek,
- praca z materiałami audio,
- praca z gramami językowymi i materiałami interaktywnymi.

Podejście komunikacyjne i międzykulturowe. Poradnik, zgodnie z przyjętymi założeniami, podkreśla wagę skutecznego porozumiewania się w języku hiszpańskim. Wymaga to poznania różnic językowych oraz kulturowych. Nauczyciel powinien uwzględniać wprowadzanie wiadomości o kulturze i tradycjach w krajach hiszpańskojęzycznych przez cały okres nauki, podnosi to zainteresowanie samym językiem. Służyć może do tego świetnie przygotowanie prezentacji lub poproszenie o nią uczniów. Podobną wartość ma praca z tekstami hiszpańskojęzycznych piosenek czy fragmentami filmów. Uczniowie rozszerzają swoją wiedzę o kinie i muzyce, równocześnie motywując się do dalszej nauki. Nic tak na zachęca do nauki jak wizja zrozumienia, o czym śpiewa hiszpańskojęzyczny wykonawca hitów będących na pierwszych miejscach.

Español en tu trabajo traktuje język hiszpański jako narzędzie, które umożliwia uczniowi osiągnięcie różnych, właściwych dla danej sytuacji celów komunikacyjnych. Nauczyciel równocześnie dąży do zwiększenia poprawności językowej uczniów. Nie jest to jednak nadrzędny cel wobec swobody komunikacyjnej.

Przyjęte podejście komunikacyjne jest realizowane na lekcjach w wieloraki sposób. Przykładem może być odgrywanie ról. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy i podaje temat, np. dialog w biurze podróży. Następnie może określić dodatkowe wymagania, np. użycie określonych struktur gramatyczno-leksykalnych. Uczniowie pracują w grupie, kształtując umiejętności miękkie oraz kompetencje kluczowe – społeczne. Następnie odgrywają role przed klasą.

W przypadku szkół branżowych warto wplatać w ćwiczenie komunikacji jak najwięcej tematów związanych z pracą. Mogą to być na przykład polecenia:

- poproś szefa o podwyżkę,
- poinformuj, że jutro spóźnisz się do pracy,
- zapytaj o awans,
- poproś o przeniesienie do innego działu,
- złóż zamówienie na dany towar,
- złóż reklamację.

Osobną lekcję warto poświęcić na scenki związane z rozmową kwalifikacyjną. To bardzo ciekawy temat dla uczniów, bo wprost przekłada się na ich najbliższą przyszłość. Przećwiczenie tych scenek po hiszpańsku ma znaczenie psychologiczne dla uczniów, nawet jeśli rozmowa w rzeczywistości odbędzie się po polsku.

Rozwijanie kolejnej kompetencji kluczowej – przedsiębiorczości, można zrealizować przygotowując rozmowę w banku. Uczeń jest przedsiębiorcą, który chce założyć firmę i prosi o kredyt. Warto poprosić uczniów, by sami określili, czym zajmuje się ich firma, jak się nazywa i jak duży kredyt jest potrzebny. Warto wykorzystać wiadomości z ekonomii i, dzięki założeniu interdyscyplinarności, wprowadzić nowe zagadnienia.

Interdyscyplinarność – program przyjmuje takie założenie, odnosi się ono do koncepcji zintegrowanego nauczania przedmiotowo-językowego (CLIL – ang. *Content and Language Integrated Learning*). W języku hiszpańskim nazywane jest ono AICLE (*Aprenizaje Integrado de Contenidos en Lenguas Extranjeras*). *Español en tu trabajo* wykorzystuje tzw. „miękki” CLIL. Interdyscyplinarność opiera się na rozszerzaniu wiedzy ogólnej z innych dziedzin, łączonych z nauką hiszpańskiego. Treści dotyczą np. historii, geografii czy ekonomii. Nauczyciel hiszpańskiego, we współpracy z nauczycielami innych przedmiotów (niejęzycznych), wprowadza do swoich lekcji treści wiedzy ogólnej.

Ze względu na specyfikę szkół branżowych bardzo ważne jest uwzględnienie treści przedmiotów zawodowych. Nauczyciel powinien podjąć w tym zakresie współpracę z innymi. Po cyklu takich lekcji warto pomyśleć o ogólnoszkolnym konkursie znajomości słownictwa zawodowego czy biznesowego. Interdyscyplinarność może być też realizowana za pomocą metody projektu.

Metoda projektu. Program traktuje tę metodę jako niezbędną w szkołach branżowych. Pomaga ona rozwijać u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność, kształtuje w ten sposób kompetencje kluczowe. Uczniowie, pracując w grupach, realizują określone przedsięwzięcie. Nauczyciel wskazuje jego temat i czas realizacji. Powinien też określić formę prezentacji pracy. Metoda może dotyczyć pracy samodzielnej, jednak program zaleca wykorzystanie jej do rozwijania kompetencji społecznych i przedsiębiorczości w pracy grupowej.

Metoda może być rozwijana przez wykorzystanie treści z innych przedmiotów, wiążąc się z interdyscyplinarnością. Pozwala na kształtowanie takich kompetencji kluczowych, jak matematyczne, dotyczące nauk przyrodniczych, techniki i inżynierii.

Warto też zarejestrować się na platformie eTwinning. Z jej pomocą nauczyciele i uczniowie komunikują się z innymi grupami z krajów europejskich. Wymieniają się informacjami, materiałami i realizują wspólne projekty. Kontakt można nawiązać z każdym zarejestrowanym w eTwinning nauczycielem. Nauczyciele hiszpańskiego, zainteresowani realizacją projektu, mogą wziąć udział w seminariach kontaktowych.

Metodą projektu można realizować różne tematy, niżej przykłady.

- Pamiętnik z życia klasy. Przygotuj blog o szkolnych wydarzeniach.
- Nowoczesne ogrzewanie domu. Przygotuj analizę trzech najlepszych rozwiązań.
- Bycie eko. Wywiady ze znajomymi.
- Załóż biuro podróży. Przygotuj film reklamowy.
- Prowadzisz program kulinarny o zdrowym odżywianiu się. Przygotuj nagranie.
- Nagraj audycję radiową – wywiady ze sportowcami (np. Twoimi znajomymi, którzy uprawiają jakiś sport).

Grupy eksperckie. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy i przydziela im do przeanalizowania te same tematy (nowe dla uczniów). Zagadnienia są rozdzielone między członków grupy, którzy pracują samodzielnie. Osoby z każdego zespołu

opracowujące te same tematy, spotykają się w grupach eksperckich i wymieniają informacjami. Analizują uzyskane wiadomości i wyciągają z nich wnioski. Jako eksperci wracają do swoich pierwotnych grup. Tak dzielą się z innymi uczniami zdobytymi informacjami. Ta metoda kładzie nacisk zarówno na samodzielność, jak i współpracę. Kształtuje się umiejętność prezentowania informacji, przekazywania ich i wyjaśniania.

Metoda lekcji odwróconej urozmaica metody i techniki pracy. Polega na przygotowaniu przez uczniów przed lekcją określonych zagadnień, które na zajęciach są tylko rozbudowywane i ćwiczone. Uczniowie pracują w swoim tempie, przejmując rolę nauczyciela, to zwiększa ich zainteresowanie. Zadaniem nauczyciela jest takie sformułowanie zadania przed lekcją, by uczniowie byli w stanie znaleźć rozwiązanie. Powinno uwzględniać możliwości i zainteresowania uczących się.

Metoda reagowania całym ciałem jest kolejną metodą proponowaną w programie (*Respuesta Física Total* po hiszpańsku, *Total Physical Response* po angielsku). Uwzględnia ona wprowadzanie na lekcji elementu ruchu. Zastosować ją można np. przy zapamiętywaniu różnych czasowników. Wymieniając je, nauczyciel wykonuje związany z nimi ruch, który uczniowie powtarzają. Warto poprosić także o samodzielne inicjowanie ruchu i wymyślanie odpowiednich gestów do słówek – tych związanych ze stanami emocjonalnymi.

Metoda dramy. Uczniowie wcielają się w różne role. Ćwiczą umiejętności komunikacyjne w sytuacjach z codziennego życia oraz w tych fikcyjnych.

Metoda gramatyczno-tłumaczeniowa opiera się na poznawaniu zagadnień gramatycznych i tłumaczeniu tekstów. Dzięki poznanym regułom gramatycznym, uczniowie wykonują tłumaczenia.

Efektywne nauczanie poprzez czytanie/słuchanie i opowiadanie/pisanie. *Español en tu trabajo* wskazuje na duże znaczenie wykorzystania technik w zakresie typowo językowym oraz dotyczącym przejścia od zdolności receptywnych do produktywnych. Techniki te odnoszą się na przykład do:

- analizy tekstów czytanych,
- redagowania wypowiedzi pisemnej,
- wyszukiwania informacji kluczowych w tekstach,
- tworzenia streszczenia tekstu lub usłyszanego materiału,
- określania prawdziwości lub fałszywości zdań na podstawie materiału audio lub tekstu,
- uzupełniania brakujących form gramatycznych w tekście.

Kształcenie językowe prowadzi do opanowania zarówno sprawności receptywnych (umiejętność rozumienia ze słuchu i rozumienia tekstu czytanego), jak i produktywnych (umiejętność ustnego wypowiedzania się i wypowiedzania się na piśmie). Warto ćwiczyć np. przechodzenie od analizy tekstu do wykorzystania wyrażen w nim zawartym (przy samodzielnej wypowiedzi pisemnej lub ustnej). Może to być ułożenie dialogu na lotnisku na podstawie słownictwa, które pojawiło się w tekście. Podobne ćwiczenie można zaproponować na podstawie materiału audio. Po wysłuchaniu rozmowy dwóch osób o zwyczajach żywieniowych, można poprosić o krótką wypowiedź na ten sam temat.

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Współczesny rozwój techniki umożliwia wykorzystanie wielu jej osiągnięć na lekcjach języka hiszpańskiego. Dotyczy to zarówno lekcji stacjonarnych, jak i zdalnych. Lekcje online dają możliwość udostępniania ekranu oraz wykorzystania czatu. Można na nim zamieszczać polecenia, pytania, ćwiczenia oraz prosić o odpowiedzi. Bogate zasoby sieci pozwalają na wykorzystanie różnych grafik, podczas lekcji stacjonarnych nauczyciel wyświetla je, a podczas zajęć zdalnych udostępnia ekran lub zamieszcza grafikę na czacie. Wprowadzając nowe wyrażenie, warto jego tłumaczenie uzupełnić lub zastąpić grafiką. Podobnie można wykorzystać zdjęcia. Mogą pochodzić z internetu lub z prywatnych zbiorów nauczyciela. Zarówno grafiki, jak i zdjęcia mogą służyć do opisywania, wskazywania różnic czy komentowania i oceniania. Można przygotować też pracę w parach, podczas której każdy uczeń dostaje inne zdjęcie i musi je opisać rozmówcy.

Korzystając z nowoczesnych technologii, warto zaproponować także pracę z materiałami interaktywnymi. Znaleźć można takie np. na stronie profedeele.es czy aprenderespanol.org (dostęp: 9.09.2022). Podczas lekcji zdalnych można poprosić uczniów o udostępnianie ekranu i wspólnie wykonywać ćwiczenia. Materiały te mogą służyć do samodzielnej pracy.

Dostęp do internetu pozwala też na wykorzystanie gier i testów online (na takich stronach jak Kahoot! czy Quizlet). Nauczyciel może stworzyć tam samodzielnie zadania dla uczniów, poprosić ich o to w ramach zadania domowego lub skorzystać z już dostępnych.

Warto wykorzystywać też dostępne w sieci filmiki. Należy do nich przygotować odpowiednie ćwiczenia. Mogą one mieć różną formę:

- określ – prawda czy fałsz,
- odpowiedz na pytania,
- uzupełnij luki w tekście.

Podczas lekcji online można poprosić uczniów o wypisanie na czacie trudnych wyrażen z filmu czy też na przykład wszystkich form w konstrukcji „estar + gerundio”.

Niniejszy program kładzie nacisk na wprowadzanie na lekcji materiałów audio. Można korzystać z nagrań do różnych podręczników lub wykorzystać dyktafon i poprosić znajomych *hispanohablantes* o wypowiedź. Materiały audio można też znaleźć w sieci. Jeśli chcemy, by uczniowie skupili się tylko na słuchaniu, a mamy dostępny filmik, wystarczy wyłączyć rzutnik. Przy drugim odsłuchaniu można uzupełnić audio o materiał wizualny.

Praca z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wszystkie wskazane formy, metody i techniki pracy powinny być dostosowane do takich uczniów. W przypadku uczniów zdolnych należy zwiększać ich aktywność – przez propozycję udziału w różnych konkursach czy olimpiadach. W przypadku tych mających różne trudności trzeba dążyć do ukazania ich indywidualnego potencjału – przez zmianę form czy metod. Indywidualizacja procesu kształcenia uwzględnia rozwój wszystkich uczniów i ciągłe podnoszenie ich możliwości.

Podczas pracy z uczniami słabosłyszącymi praca z materiałem audio może zostać zastąpiona analizą transkrypcji. Warto również pamiętać o możliwości włączenia napisów podczas odtwarzania materiałów multimedialnych. Podczas lekcji zdalnych prowadzonych przez Teams można wykorzystać funkcję „Włącz napisy”.

W przypadku uczniów słabowidzących należy pamiętać o zapewnieniu odpowiedniego miejsca w sali, by dobrze widzieli tablicę. Podczas analizy różnego rodzaju materiałów graficznych lub multimedialnych, można zaproponować zbliżenie się do komputera, gdy pozostali uczący się spoglądają na obraz z projektora.

Uwzględnienie specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów przez odpowiednie dostosowanie metod, technik i form pracy jest niezbędnym elementem procesu edukacyjnego.

ROZDZIAŁ VI

Ocenianie osiągnięć uczniów

Program traktuje jako konieczny element procesu dydaktycznego przeprowadzanie formalnej i nieformalnej diagnozy postępów ucznia oraz informowanie go o jej wynikach.

Nieformalna diagnoza. Nauczyciel prowadzi nieformalne monitorowanie osiągnięć uczniów przez cały czas. Ma ono formę obserwacji oraz konsultacji z innymi pedagogami i psychologiem szkolnym. Dzięki takim działaniom możliwe jest zebranie informacji, które pozwolą przygotować odpowiednie dostosowania w zakresie oceniania ucznia.

Formalna diagnoza. Formalne monitorowanie osiągnięć uczniów zawsze musi mieć postać jasnej i zrozumiałej informacji zwrotnej. Ze względu na specyfikę języka hiszpańskiego, należy uwzględnić znajomość języka przez uczniów przy przekazywaniu ustnej informacji o ocenie. Jeśli nauczyciel nie ma pewności, że uczeń zrozumie jego wypowiedź, powinien przejść na język polski.

W procesie oceniania uwzględnić należy zapisy z Ustawy o systemie oświaty (Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. 2020, poz. 1327 z późn. zm).

Ocenianiu podlegają:

- osiągnięcia edukacyjne ucznia;
- zachowanie ucznia.

Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do:

- wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego lub efektów kształcenia i kryteriów weryfikacji w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego oraz wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania;
- wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania – w przypadku dodatkowych zajęć edukacyjnych.

Metody oceniania wspierającego. *Español en tu trabajo* zakłada w procesie oceniania uwzględnienie trzech elementów:

- oceniania sumującego,
- oceniania wspierającego,
- samooceny i oceny koleżeńskiej.

Ocenianie sumujące jest stałym elementem systemu kształcenia. Należy je uzupełnić o ocenianie wspierające i motywujące. Ważnym elementem oceniania kształtującego jest informacja zwrotna przekazywana uczniowi. Odnosi się ona do wiadomości i umiejętności, które opanował, a także do tych, których jeszcze mu brakuje. Komunikat może zostać przedstawiony w postaci komentarza ustnego lub pisemnego.

Niniejszy poradnik wskazuje na dużą wagę oceniania – nie tylko opanowanego materiału, ale wysiłku ucznia i zaangażowania. Obserwować je można na każdej lekcji oraz w różnych działaniach pozalekcyjnych. Warto zaproponować uczniom wiele form

aktywności dodatkowej, zgodnych z ich zainteresowaniami i możliwościami, by każdy znalazł coś dla siebie. Mogą to być na przykład:

- wystawa fotografii i tekstów je opisujących,
- koncert piosenki hiszpańskojęzycznej,
- wystawa plakatów o krajach hiszpańskojęzycznych,
- konkurs wiedzy o Hiszpanii i krajach hiszpańskojęzycznych,
- koncert kolęd hiszpańskich,
- wystawianie krótkiej inscenizacji po hiszpańsku na forum szkoły,
- organizowanie Dnia Języka Hiszpańskiego.

Wszystkie aktywności powinny być dostosowane do możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W przypadku uczniów zdolnych ocenie powinna podlegać ich aktywność pozaszkolna – podczas udziału w różnych konkursach i olimpiadach.

Ocenianie wiedzy uczniów odnosi się do czterech sprawności językowych (słuchanie, czytanie, mówienie, pisanie). Należy pamiętać o zróżnicowanych metodach i narzędziach oceniania. Warto już na początku roku szkolnego zapowiedzieć uczniom, jak często będą się odbywały sprawdziany. Niniejszy program, w odniesieniu do autorskiego układu treści, proponuje sprawdziany po każdej kolejnej jednostce będącej elementem bloku. W zakresie weryfikowania wiedzy poprzez testy można wykorzystać zróżnicowane typy zadań:

- pytania otwarte i zamknięte,
- pytania jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru,
- prawda czy fałsz.

Znane, tradycyjne formy warto wzbogacić o wykorzystanie narzędzi TIK (technik informacyjno-komunikacyjnych), np: Quizlet, Kahoot!, Quizizz, Wordwall, Wizer.me, Learning Apps czy praca w chmurze.

Samocena i ocena koleżeńska. Program kładzie nacisk na kształtowanie tej umiejętności. Można ją realizować za pomocą portfolio językowego. Jest to osobisty dokument osoby uczącej się. Prezentowane są w nim umiejętności językowe i doświadczenia międzykulturowe z różnych okresów nauki języka hiszpańskiego. Może ono również zawierać odpowiedzi poniższe pytania.

- Co robię, aby lepiej rozumieć, gdy słucham?
- Co robię, aby lepiej zrozumieć, gdy czytam?
- Co robię, aby poznać jak najwięcej nowych słów?
- Co robię, aby ćwiczyć mowę?
- Co robię, aby doskonalić pisanie?
- Co robię, aby zrozumieć formy i reguły gramatyczne?

Warto zaproponować uczniom założenie portfolio. Pozwoli ono zdiagnozować poziom biegłości językowej w danym momencie. Uczący się będą uzupełniać je o zdobywane umiejętności językowe. Dzięki regularnym rozmowom z nauczycielem uczeń będzie mógł modyfikować swój sposób nauki i udoskonalać go tak, by portfolio było coraz bogatsze. Taka refleksja nad procesem uczenia jest bardzo cenna i daje poczucie sprawczości działań.

Samoocena koleżeńska jest ważnym elementem oceniania. Można ją zastosować np. po zaprezentowaniu przez uczniów prac projektowych. Każdy uczeń wypełnia wtedy tabelkę dotyczącą pracy swoich kolegów i koleżanek. Tabela taka może zawierać tyle kolumn, ile punktów oceny (np. 1 – najniższa ocena, 6 – najwyższa). W wierszach wpisane zostają zaś takie kategorie jak:

- zgodność z tematem projektu,
- wykonanie,
- kreatywność,
- wartość edukacyjna dla innych.

Ocenianie podczas nauczania zdalnego. Prowadzenie lekcji online wiąże się z trudnościami technicznymi, które utrudniają ocenianie. Warto skorzystać z narzędzi, które nie są dostępne podczas lekcji stacjonarnych. Jest to np. możliwość oceniania krótkich wypowiedzi na czacie przez graficzny znak – emotikon.

Nauczyciel może korzystać z różnych testów online. Program proponuje wykorzystanie formularza Forms, który umożliwia tworzenie testów i ankiet. Nauczyciel ma do dyspozycji pytania otwarte i zamknięte, może też określić punktację. Tworzenie ankiet warto zaś wykorzystać jako narzędzie językowe podczas zajęć – do przedstawiania swojej opinii na różne tematy.

Weryfikacja wiedzy może być prowadzona z wykorzystaniem różnych narzędzi internetowych, np. Quizlet czy Kahoot! (zarówno podczas lekcji zdalnych, jak i stacjonarnych – pod warunkiem, że uczniowie posiadają telefony z dostępem do sieci).

Podczas lekcji online warto korzystać z możliwości udostępnienia na czacie pliku, w którym wszyscy mogą pisać w tym samym czasie. Można wtedy podzielić zadania do wykonania. Nauczyciel obserwuje piszących uczniów, widzi ich nazwiska i komentuje bezpośrednio poprawność. Taka praca może oczywiście podlegać formalnej ocenie.

ROZDZIAŁ VII

Ewaluacja programu

Nauczyciel prowadzi ewaluację programu nauczania przez cały rok szkolny i etap edukacyjny, kiedy prowadzi zajęcia z daną klasą. Takie bieżące monitorowanie umożliwia modyfikowanie stosowanych metod, technik, form pracy czy sposobów oceniania. Każdy uczeń jest inny i każda klasa jest inna. To, co sprawdza się w jednej, nie koniecznie może przynieść te same efekty w drugiej. Z tego powodu każdy program podlegać musi ewaluacji.

Español en tu trabajo uwzględnia konieczność monitorowania w następujących zakresach:

- ocena opanowanej wiedzy przedmiotowej,
- ocena realizacji celów kształcenia,
- ocena zmian w zakresie kształcenia postaw uczniów,
- ocena kształcenia w zakresie rozwijania umiejętności uczniów.

Ocena opanowanej wiedzy jest powiązana ze sposobami oceniania, przedstawionymi w poprzednim rozdziale. Program odnosi ocenę realizacji celów kształcenia nie tylko do wspomnianych treści przedmiotowych, ale i do wykorzystania ich w praktyce zawodowej. Ze względu na specyfikę szkół branżowych nauczyciel ocenia, na ile uczniowie zaangażowali się w formy pracy projektowej oraz różne wydarzenia im zaproponowane (konkursy, spotkania z ciekawymi osobami z ich branży).

Przez cały czas trwania procesu kształcenia nauczyciel ocenia zmiany w zakresie kształcenia postaw uczniów, współpracując z rodzicami, pedagogami i psychologiem.

Ocena kształcenia w zakresie rozwijania umiejętności uczniów może zostać przeprowadzona w formie anonimowej ankiety (zaproponowanej pod koniec roku szkolnego). Niżej przykładowe pytania, jakie można w niej zamieścić.

- Jakie zalety i wady ma dla Ciebie praca projektowa?
- Jak oceniasz swoją umiejętność pracy w grupie po roku lekcji hiszpańskiego?
- Jakie projekty chcesz realizować w przyszłym roku?
- Jaką rolę lubisz pełnić podczas pracy w grupie?

Autoewaluacja powinna dotyczyć również samego nauczyciela. Pomocne mogą być obserwacje wspierające i koleżeńskie, a także prowadzenie lekcji otwartych. Dzięki nim nauczyciel może omówić z innymi pedagogami stosowane metody i techniki pracy.

Regularne prowadzenie ewaluacji programu umożliwia bieżące modyfikowanie go, by doprowadzić do realizacji zamierzonych celów kształcenia.

BIBLIOGRAFIA

- Atroszko B., 2018, *Konstrukttywizm jako źródło inspiracji dla rozwoju współczesnej edukacji nauczycieli*, [w:] *Reviewed Proceedings of the Interdisciplinary Scientific International Conference for PhD Students and Assistants QUAERE 2018*, vol. 8, Hradec Králové: Magnanimitas, s. 1224–1231.
- Dewey J., 2005, *Moje pedagogiczne credo*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Dylak S., 2000, *Wprowadzenie do konstruowania szkolnych programów nauczania*, Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- ESOKJ: Rada Europy, 2003, *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa: CODN.
- Europejskie portfolio językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów*, 2006, Warszawa: CODN.
- Frania M., 2017, *Nowe media, technologie i trendy w edukacji*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Kabzińska A., 2016, *Podjęcie zadaniowe na lekcji języka obcego – przygotowanie do komunikacji międzykulturowej*, [w:] Jaroszewska A., Karpeta-Peć B., Smuk M., Sobańska J., Sujeczka-Zajac J. (red.), *Wielojęzyczność i międzykulturowość na lekcjach języka obcego (65-75)*, Warszawa: Instytut Germanistyki i Instytut Romanistyki Uniwersytetu Warszawskiego.
- Komorowska H., 2004, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka.
- Komorowska H., 1999, *O programach prawie wszystko*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Komorowska H., 2009, *Skuteczna nauka języka obcego*, Warszawa: CODN.
- Kosińska E., 2000, *Ocenianie w szkole. Krótki poradnik psychologiczny*, Kraków: Rubikon.
- Kotarski R., 2017, *Włam się do mózgu*, Warszawa: Wydawnictwo Altenberg.
- Niemiec-Knaś M., 2011, *Metoda projektów w nauczaniu języków obcych*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Nunan D., 1989, *Designing Tasks for the Communicative Classroom*, New York: Cambridge University Press.
- Okoń W., 1966, *Proces nauczania*, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Okoń W., (1987), *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa: Wydawnictwo PWN.
- Okoń W., 1970, *Zarys dydaktyki ogólnej*, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Olechowska A., 2016, *Specjalne potrzeby edukacyjne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA.
- Pawlak M., 2017, *Rola strategii uczenia się w nauce gramatyki języka obcego*, „*Języki Obce w Szkole*”, nr 1.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz. U. 2019, poz. 639.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Dz. U. 2018, poz. 1485.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, Dz. U. 2019, poz. 373.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz. U. 2018, poz. 467.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Dz. U. 2021, poz. 1082 z późn. zm.

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. 2020, poz. 1327 z późn. zm.

Wiśniewska D., 2009, *Badanie w działaniu jako metoda badawcza w dydaktyce języków obcych*, „Neofilolog”, nr 32, s. 115-126.

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1.

Agata Rodak – absolwentka filologii języka hiszpańskiego, politologii i socjologii. Cześć studiów zrealizowała na Uniwersytecie w Grenadzie. Pracuje jako lektorka języka hiszpańskiego w Centrum Językowym Politechniki Łódzkiej. Pełni tam także funkcję koordynatora do spraw studentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Jest autorką artykułów z metodyki nauczania języków obcych w zakresie pracy ze studentami ze SPE. Doświadczenie zawodowe zdobywała też jako nauczycielka w liceach ogólnokształcących, tłumaczka i egzaminatorka DELE w Instytucie Cervantesa. Jest współautorką „Współczesnego słownika hiszpańsko - polskiego i polsko - hiszpańskiego” oraz „Praktycznego słownika hiszpańsko - polskiego i polsko - hiszpańskiego” z serii PONS.